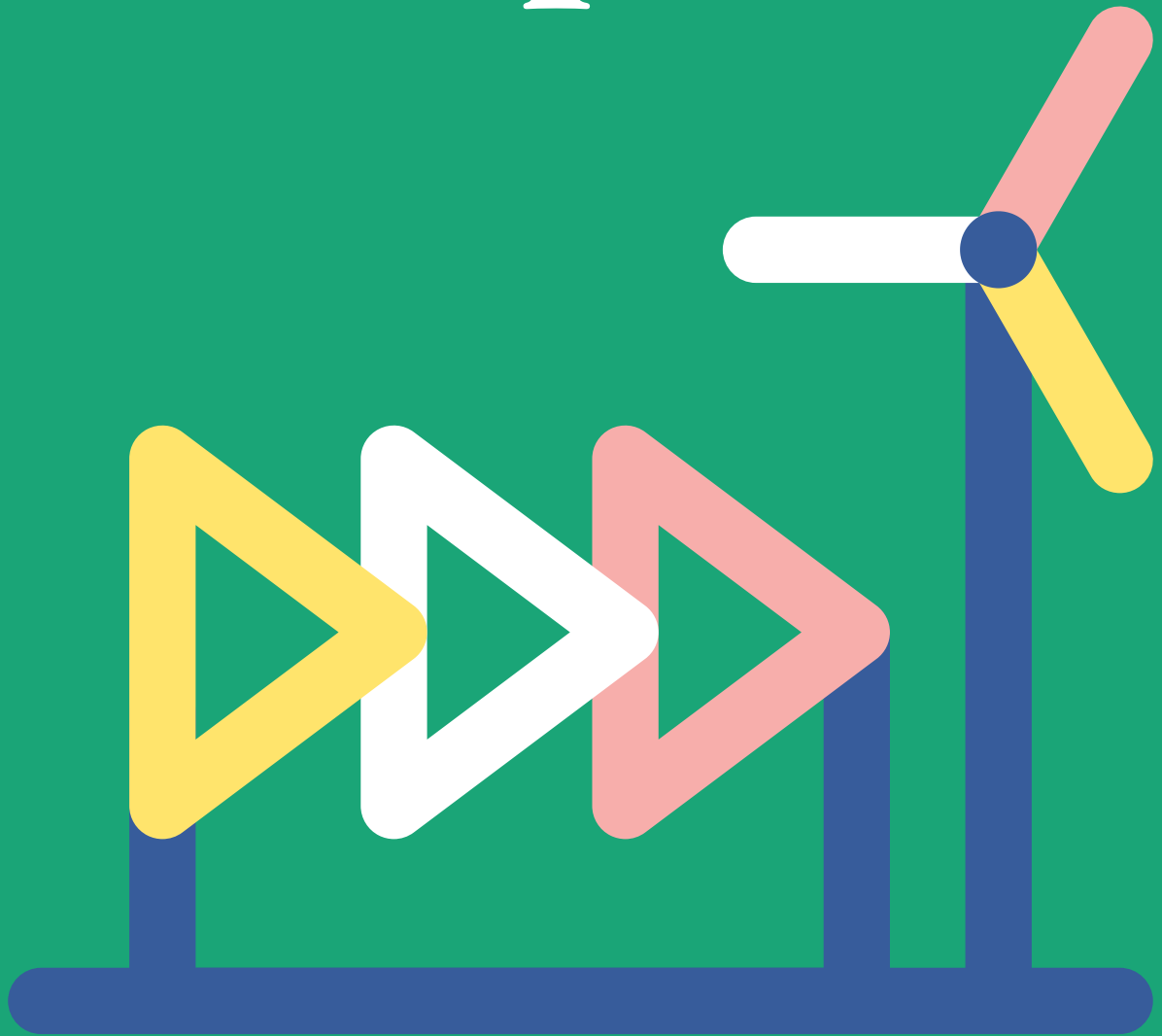

Voka Paper

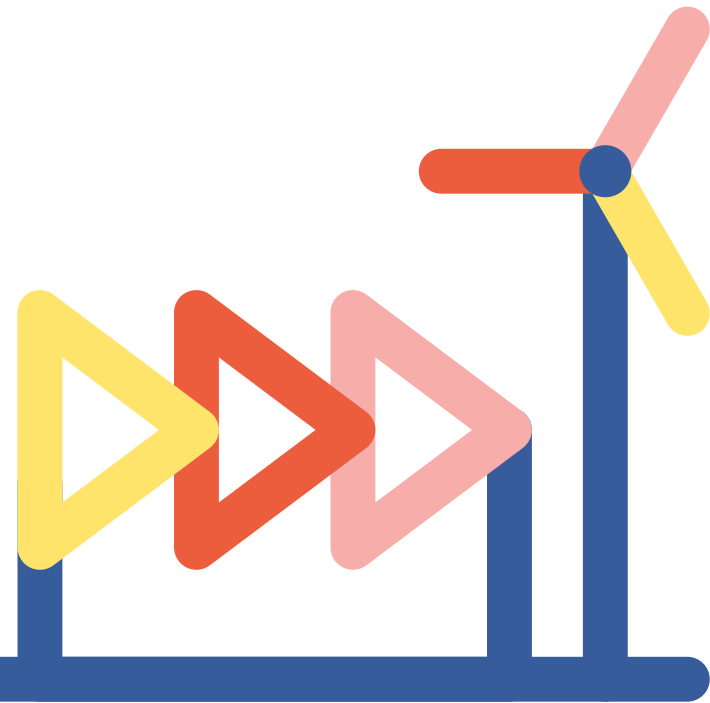

Naar een competitief en duurzaam industriebeleid

Voor een slagkrachtige
Vlaamse en Europese industrie

Maarten Libeer

Naar een competitief en duurzaam industriebeleid Voor een slagkrachtige Vlaamse en Europese industrie

3	DE ESSENTIE
5	INLEIDING
6	BOTSENDE EUROPESE AMBITIES ZETTEN VERGUNNINGENBELEID OP DE HELLING
10	ENERGIE: FOCUS OP INFRASTRUCTUUR, BETAALBAARHEID EN BEVOORADINGSZEKERHEID
13	FINANCIERING VOOR DE TRANSITIE EN INNOVATIE
20	ONDERNEMEN IN DE INTERNE MARKT
23	INTERNATIONALE SAMENWERKING EN PARTNERSCHAPPEN
25	INDUSTRIEEL BELEID: ADEQUATE GOVERNANCE NOODZAKELIJK
27	CONCLUSIE

Kom alles te weten over Plan Samen Groeien op www.voka.be/plansamengroeien

VOKA-KENNISCENTRUM

Frank Beckx | Directeur kennis- en lobbycentrum
Bart Van Craeynest | Hoofdeconoom
Sonja Teughels | Arbeidsmarkt
Gianni Duvillier | Werk en sociale zekerheid
Veerle Van Nieuwenhuysen | Arbeidsmarkt
Julie Beysens | Onderwijs
Daan Aeyels | Welzijns- en gezondheidsbeleid
Katelijne Haspeslagh | Milieu en klimaat
Robin Verbeke | Omgeving en ruimtelijke ordening
Freija Fonteyn | Logistiek en mobiliteit
Yannick Van den Broeck | Energie en klimaat
Karl Collaerts | Fiscaliteit en begroting
Johan Guldix | Innovatie en ondernemen
Dieter Somers | Digitale transformatie
Koen Van Diest | Bestuurszaken en staatshervorming
Maarten Libeer | Internationaal ondernemen

COLOFON

Eindredactie
Sandy Panis

Foto's
Yoann Stas en Adobe Stock

Vormgeving
Capone

Cover
Studio Chapo

Druk
INNI Group, Heule

'Naar een competitief en duurzaam industriebeleid' is een uitgave van Voka vzw. De overname of het citeren van tekst uit deze Voka Paper wordt aangemoedigd, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever
Hans Maertens i.o.v. Voka vzw
Burgemeester Callewaertlaan 6
8810 Lichtervelde
info@voka.be - www.voka.be

Structurele partner:

WIE?

MAARTEN LIBEER

Adviseur Internationaal ondernemen en Europa
maarten.libeer@voka.be

Deze Voka Paper kwam tot stand in samenwerking met Agoria Vlaanderen, essenscia vlaanderen, Fedustria en Fevia Vlaanderen.

DE ESSENTIE

De komende jaren zullen thema's als industrieel beleid en Europese competitiviteit het Europees economisch beleid voor een groot deel bepalen. Dit is een evolutie die ons werd opgelegd door grote internationale spelers zoals China en de Verenigde Staten. China ondersteunt haar industrie al veel langer, maar zeker de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten was een eyeopener voor Europa om de eigen industrie te ondersteunen in de transitie.

Naar het juiste evenwicht tussen regulering, ondersteuning en marktwerking

In deze Voka Paper pleiten we voor een ambitieus en geïntegreerd Vlaams-Europees industrieel beleid dat het juiste evenwicht moet vinden tussen regulering, ondersteuning en een goede marktwerking.

Leidende principes

Er zijn drie cruciale uitgangspunten. Ten eerste moet de volledige industrie in dit verhaal worden meegenomen. De transitie naar klimaatneutraliteit is

immers een evolutie waar alle bedrijven voor staan en dus moeten alle sectoren in het bad worden getrokken, zonder enkel op een beperkt aantal sectoren te focussen. Dit wordt nog versterkt doordat verschillende sectoren innig verstrengeld zijn in complexe waardeketens en ecosystemen, met grote gevolgen wanneer deze complexe ketens worden uiteen gerefeld.

“De investeringsbeslissingen van vandaag zullen bepalen waar we staan in 2030 en 2050.”

Ten tweede moet een geïntegreerd industrieel beleid een prominente plaats krijgen in het beleid: er is vooruitzichtigheid nodig om keuzes te maken over waar en hoe te investeren. De investeringsbeslissingen van vandaag zullen bepalen waar we staan in 2030, 2040 en 2050. Het is daarbij belangrijk goed na te denken over de juiste en optimale randvoorwaarden die worden beïnvloed door het gekozen beleid. De business case moet immers helemaal goed zitten vooraleer knopen worden doorgehakt over de investeringen van de toekomst.

Als derde uitgangspunt willen we benadrukken dat er geen silver bullet is voor industrieel beleid. Integendeel, het is een complexe puzzel waarbij beleidslijnen door elkaar lopen en waar de verschillende deeltjes van het radarwerk optimaal geplaatst moeten worden. Het resultaat moet zijn dat bedrijven beseffen dat investeren in Europa interessant blijft. Concreet worden vijf grote bouwstenen naar voren gebracht om ervoor te zorgen dat de puzzel zo volledig als mogelijk wordt gelegd. »

Ontdek meer over internationaal ondernemen

“Het resultaat moet zijn dat bedrijven beseffen dat investeren in Europa interessant blijft.”

Vijf bouwstenen voor een industrieel beleid

Als eerste bouwsteen vragen we dat er oog is voor het specifieke karakter van lidstaten en regio's binnen de industriële transitie. Zeker in een dichtbevolkte en sterk geïndustrialiseerde regio zoals Vlaanderen, merken we dat milieu- en klimaatdoelstellingen vaak botsen, wat sterk tot uiting komt in het vergunningenbeleid. Om die reden moet worden ingezet op regionale, industriële strategieën op basis van de sterktes van de regio mét daarbij een (Europees) afwegingskader wanneer de doelstellingen lijken te botsen. We lopen op dit moment te veel vertraging op en dat moet absoluut vermeden worden.

Energie is de tweede bouwsteen en van cruciaal belang. Zeker sinds de inval van Rusland in Oekraïne betalen Europese bedrijven een serieuze meerprijs voor energie in vergelijking met andere hoeken van de wereld. Maar ook binnen Europa begint zich op het vlak van energie een ongelijk speelveld te ontwikkelen. Daardoor stelt zich een immens probleem voor de competitiviteit. Voor België kan dit worden aangepakt door maatregelen te nemen in uitvoering van de federale energienorm en door in te zetten op een geïntegreerde en technologie-neutrale energiemix. Daarnaast moet ook worden geïnvesteerd in de toekomstige

energie-infrastructuur en energiedragers en moet een strategische visie over de beschikbaarheid van competitieve energie worden opgesteld.

Financiering vormt het voorwerp van de derde bouwsteen. Het was immers de financiële vuurkracht van de Inflation Reduction Act die voor de wake-upcall bij beleidsmakers heeft gezorgd. In Europa ligt de verantwoordelijkheid hiervoor zowel bij de lidstaten als het Europese niveau. Op nationaal vlak moet er absoluut over gewaakt worden dat het gelijk speelveld binnen Europa niet verstoord wordt. Anderzijds mag Vlaanderen zich niet passief neerleggen bij de beslissingen van andere lidstaten en moet het ook zelf financiering voorzien. De prioriteiten liggen hier bij de valorisatie van innovatie en het creëren van een transitie-instrument voor de industrie. Ook Europa mag niet stilzitten: het ongelijk speelveld kan aangepakt worden via Europese financiering. Het huidige instrumentarium moet heroverwogen worden zodat er een maximale optimalisatie en synergie tussen de verschillende instrumenten komt. Ook de aanvraagprocedures moeten eenvoudiger zodat niemand uit de boot valt.

Bouwsteen vier gaat over de interne markt, dé katalysator voor een sterk Europees beleid. Die moet opnieuw

bovenaan de politieke agenda komen te staan in de nieuwe beleidsperiode: enerzijds om ze nog meer te versterken, anderzijds om de nodige handhaving te voorzien, wat de afgelopen jaren ontbreekt. Creëer daarnaast ruimte om te ondernemen. Regeldrift wordt ook vaak aangehaald als obstakel om te investeren in Europa. Werk de 25% reductie van rapportering uit die werd voorgesteld op Europees niveau en maak de Europese competitiviteitscheck een essentieel deel van besluitvorming.

De laatste bouwsteen gaat over het belang van wereldwijde openheid en de rol die Vlaanderen opneemt als absolute exportmotor. Op dit moment worden vrijhandelsakkoorden tegengehouden binnen dit land. Deze akkoorden (zoals bijvoorbeeld CETA) moeten zo snel mogelijk worden geratificeerd. Daarnaast moet België zijn rol als vrijhandelsbeliever opnieuw opnemen op Europees niveau om samen met de Europese Commissie nieuwe handelsakkoorden af te sluiten.

Nood aan coördinatie op Europees en Vlaams niveau

Aangezien industrieel beleid vele beleidsdomeinen bestrijkt, moeten we zorgen voor een gecoördineerde aanpak en holistische kijk op het geheel. Om die reden pleiten we voor een Vlaams minister van Economie en Industrie, en de verankering van de 'Klimaatprong', het overlegplatform tussen de industrie en de Vlaamse overheid. In de volgende Europese Commissie is er nood aan een Europees commissaris voor Industrie die de regie van het industrieel beleid in handen neemt.

Industrieel beleid is een uitdaging voor beleidsmakers gezien de enorme complexiteit die het met zich meebrengt. Maar indien op een verstandige en geïntegreerde manier uitgevoerd, kunnen we – beleid en industrie – de marathon naar klimaatneutraliteit in 2050 samen uitlopen. «

Europees industrieel beleid kwam de afgelopen maanden prominent op het voorplan, aangevuurd door de ontwikkelingen van de laatste jaren. De coronapandemie toonde aan dat waardeketens fragiel zijn, de oorlog in Oekraïne zorgde ervoor dat het geopolitieke bovenaan de agenda's kwam te staan in de hoofdkwartieren van bedrijven en de Europese energiecrisis zorgde voor heel wat aandacht voor het verlies aan competitiviteit van de EU.

Inleiding

Het belang van de industrie kan niet onderschat worden, zoals figuur 1 aangeeft. Het verlies aan Europese competitiviteit is een terechte bezorgdheid. Uit een recente enquête van de European Round Table of Industrialists' kwam naar voren dat meer dan 80% van de ondervraagde bedrijven gelooft dat het Europese continent aan aantrekkelijkheid verliest. 60% van hen denkt daarom ook om investeringen te verplaatsen buiten Europa.

Ten slotte zorgde de Inflation Reduction Act (IRA) in de Verenigde Staten voor een laatste push voor de

Europese beleidsmakers om met een eigen agenda te komen: het Green Deal Industrial Plan, met aandacht voor regelgeving, financiering, vaardigheden en handel. Dat was broodnodig, zeker voor Vlaanderen met zijn sterk industrieel weefsel en kenniseconomie. Als exportmotor en logistiek knooppunt van Europa heeft Vlaanderen alle baat bij een beleid dat industriële competitiviteit bovenaan de agenda plaatst.

In deze Voka Paper bekijken we wat het antwoord van Europa concreet inhoudt en wat dit voor Vlaanderen kan betekenen. Concreet werden de afgelopen maanden een aantal nieuwe

initiatieven voorgesteld op Europees niveau (Net Zero Industry Act, Critical Raw Materials Act, Strategic Technologies for Europe Platform, 30 jaar interne markt en heel wat crisisenergiewetgeving). Op basis van deze initiatieven wordt onder de loep genomen wat noodzakelijk is voor een ambitieus Vlaams-Europees industrieel beleid. De keuze viel daarbij op vijf bouwstenen: energie, vergunningen, financiering voor innovatie en transitie, de interne markt en het belang van de externe dimensie. In elk hoofdstuk worden de context en de uitdagingen van deze bouwstenen belicht. Vervolgens worden zowel voor het Vlaams als het Europees beleid aanbevelingen geformuleerd.

“Als exportmotor en logistiek knooppunt van Europa heeft Vlaanderen alle baat bij een beleid dat industriële competitiviteit bovenaan de agenda plaatst.”

De focus ligt hier voornamelijk op wat werd voorgesteld in het voorjaar van 2023 en waar Europa het verschil kan maken. Om die reden behandelen we zaken zoals bijvoorbeeld de circulaire economie niet in deze paper, gezien de beleidslijnen daarvoor al langer vastlagen. Ook de cruciale rol van talent en vaardigheden in de transitie willen we absoluut beklemtonen. Maar de bevoegdheid hiervoor ligt bij de lidstaten en Europa speelt hier eerder een faciliterende rol, wat niet zo is bij de vijf geïdentificeerde bouwstenen.

Deze Voka Paper kwam tot stand in samenwerking met Agoria Vlaanderen, essenscia vlaanderen, Fedustria en Fevia Vlaanderen. «

Figuur 1: **Belang van de Vlaamse industrie**

BRON: VOKA

1. <https://ert.eu/wp-content/uploads/2023/05/The-Conference-Board-Measure-of-CEO-Confidence-for-Europe-by-ERT-H1-2023.pdf>

Om onze maatschappij koolstofneutraal te kunnen krijgen tegen 2050, zullen we vooral veel moeten investeren en bouwen om onze infrastructuur zo snel mogelijk futureproof te krijgen. Zoals in een vorige Voka Paper ‘Bouwen aan de duurzame transitie’ (november 2022) al werd betoogd, lopen we hier in Vlaanderen op vast. De wortels van deze problematiek liggen meestal in Europa, waar we botsen tegen de grenzen van het Europese energie, klimaat- en milieubeleid.

1. Botsende Europese ambities zetten vergunningenbeleid op de helling

Europese doelstellingen botsen met elkaar

Een eerste illustratie van de botsende doelstellingen kwam al aan bod tijdens de discussie over stikstof en de Europese Habitatrichtlijn. Vlaanderen heeft het vandaag bijzonder moeilijk om een sluitende oplossing te vinden voor haar stikstofprobleem. Het maatschappelijk draagvlak om bijkomende stikstof-reducerende maatregelen te nemen taant weg en de potentiële impact op de vergunningverlening is immens, waardoor ook vaak toekomstgerichte investeringen op de lange baan worden geschoven. Een tweede voorbeeld zien we in de vertraging van zon- en windenergieprojecten, zowel in Vlaanderen als in de rest van Europa. In alle lidstaten zien we tijdrovende en ingewikkelde

“De globale duurzaamheidsrace is in volle hevigheid uitgebroken en dus mogen we niet vastlopen in een juridisch kluwen.”

vergunningsprocedures. Eind 2022 zat meer dan 80 gigawatt aan windprojecten vast in vergunningsprocedures, deze keer op basis van de Vogelrichtlijn. Wanneer duurzame bedrijfsinvesteringen botsen op Europese regelgeving, zijn we een heel eind van huis. Ook wereldwijd speelt dit ons parten, de globale duurzaamheidsrace is in volle hevigheid uitgebroken en dus mogen

we niet vastlopen in een juridisch kluwen.

De doelstellingen die Europa voor ogen heeft zijn allebei even valabel: versnellen van de duurzame transitie versus het behoud en verbetering van milieu en biodiversiteit. Maar de beide doelstellingen zijn zeker in een dichtbevolkte en industriële regio moeilijk te verzoenen op hetzelfde moment en kunnen op korte termijn botsen met elkaar. Hoe kan Europa vragen om hernieuwbare energieprojecten te versnellen als we tegelijkertijd vaststellen dat Europa ook de milieuwetgeving aanscherpt, met een grote impact op onze vergunningen (zie voorstel ‘Natuurherstelwet’). We zien vandaag dan ook dat vergunningen voornamelijk sneuvelen omwille van argumenten die hun rechtsgrond vinden in Europese natuur- en milieuwetgeving.

Oplossingen: uitzonderingsmogelijkheden en afwegingskader

Ook de Europese Commissie beseft dit. In de afgelopen maanden werd een hele resem initiatieven voorgesteld die inzetten op het versnellen van vergunningen, zoals geschetst in figuur 2.

De Europese Commissie wil dit aanpakken door bijvoorbeeld in te zetten op maximale termijnen of unieke lokketten om het proces te versnellen. Hoewel het zeer positief is dat de Commissie oog heeft voor de noden op het vlak van vergunningen, zet dit niet meteen zoden aan de dijk. Het probleem – zeker in

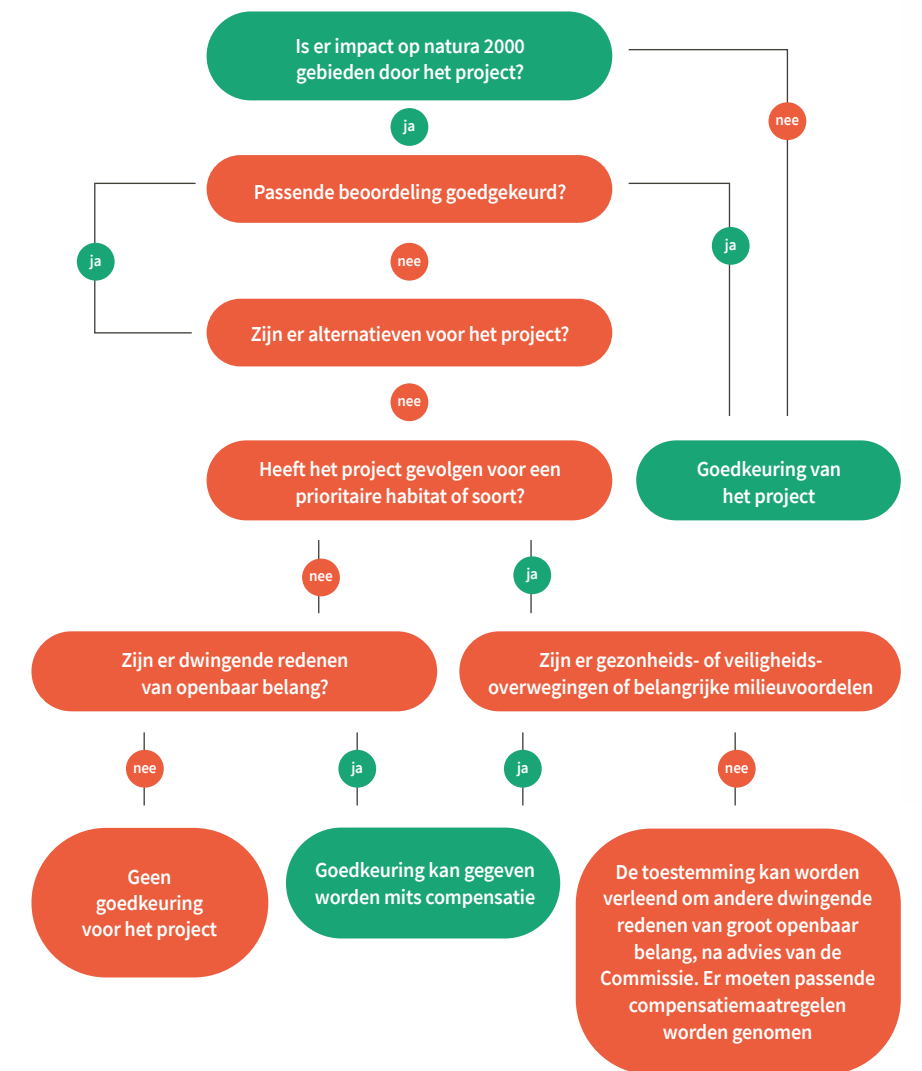
Vlaanderen – schuilt immers dieper: het effectief vergunnen van projecten, los van maximale termijnen of unieke lokketten.

1. OPERATIONALISEER OP KORTE TERMIJN HET PRINCIPE VAN DE ‘REDENEN VAN DWINGEND OPENBAAR BELANG’

Helemaal blind voor deze contradictie is de EU niet. In de de recente Europese initiatieven zoals hiervoor geschetst, wordt telkens voorzien dat voor specifieke koolstofarme energieprojecten en op basis van een beoordeling per geval de vergunningverlener kan concluderen dat het openbaar belang wordt gediend door het project. Het openbaar belang kan dan zwaarder doorwegen dan bestaande natuur- en milieuwetgeving, zoals de Habitat- en Vogelrichtlijn. Maar ook deze ‘uitzonderingsclausules’ schieten tekort. Als vandaag een initiatiefnemer een nieuw duurzaam project wil realiseren zullen de effecten op onze natuur onderzocht moeten worden, zo wordt er bijvoorbeeld rekening gehouden met de trekroutes van vogels. Als er effecten zijn op fauna en flora dan zal de initiatiefnemer de nodige milderende maatregelen moeten nemen om deze effecten terug te brengen naar een aanvaardbaar niveau. Zijn de negatieve effecten op onze Europese beschermde natuur ondanks de voorziene milderende maatregelen nog steeds betekenisvol, dan kan het project simpelweg niet doorgaan. Heel wat projecten sneuvelen om die reden, ook al speelt er een potentieel groot algemeen belang mee.

Het schema van figuur 3 schetst hoe de Habitatrichtlijn uitzonderingen voorziet waarmee een project ondanks haar negatieve gevolgen toch kan doorgaan. De Habitatrichtlijn biedt die mogelijkheid enkel als er dwingende redenen van openbaar belang zijn en er geen alternatieven voorhanden zijn. In dat geval moeten alle compenserende maatregelen genomen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft, de zogenoemde ADC-toets. De hierboven opgesomde Europese wetgeving (Net Zero Industry Act en

Figuur 3: Uitzonderingen op de Habitatrichtlijn

RePowerEU) lijkt een oplossing te bieden voor de eerste voorwaarde over het dwingend openbaar belang, maar projecten sneuvelen vaak doordat moet worden aangetoond dat er geen alternatieven zijn – wat niet eenvoudig is. Ook de compensatievereiste ligt in de praktijk bijzonder moeilijk om op een realistische manier uit te bouwen. Er zijn veel vragen over hoe en waar die compensatie moet worden voorzien. Dit leidt tot tijdrovende en bureaucratische procedures, waardoor deze piste moeilijker ligt dan wordt voorgesteld.

De recente initiatieven van de Europese Commissie bieden op

korte termijn wel een opportuniteit om de onverenigbaarheid tussen doelstellingen bij te spijkeren en de ADC-toets te verlichten zodat strategische projecten toch van start kunnen gaan. Daarvoor moet het beginsel dat koolstofarme energie- en industriële transitieprojecten van doorslaggevend publiek belang worden beschouwd, geoperationaliseerd worden in Europa en Vlaanderen. Zo kan de voorziene flexibiliteit ook praktisch toepasbaar worden in Vlaanderen, zonder te vervallen in lange procedures. Zo kan ook worden bekeken op welke manier het ‘alternatievcriterium’ en het ‘compensatiecriterium’ kan worden versoepeld en in de praktijk worden

Figuur 2: EU-initiatieven om vergunningsverlening te versnellen

omgezet, gezien dit de belangrijkste redenen zijn waarom projecten vaak vastlopen.

Maar er zijn nog pistes. Er kan ook worden gepleit dat in de nieuwe wetgeving strategische net zero projecten die tijdens de bouwfase van het project milieueffecten veroorzaken, maar de emissie doen verminderen wanneer het project operationeel is, geacht worden aan alle criteria van de ADC-toets te hebben voldaan, waardoor het project groen licht krijgt. Ook andere uitzonderingsregimes (stilzwijgende vergunning, vogelsterfte bij windmolens, stikstofproblematiek, ...) moeten met open vizier worden besproken, net zoals regelluwe zones en experimenteerregelgeving in afwachting van nieuwe regelgeving. Op die manier worden nieuwe investeringen niet afgeremd. Dit zijn een aantal pistes om te onderzoeken, maar wat vaststaat is dat de uitwerking hiervan in samenwerking met de Europese Commissie zal moeten gebeuren, eventueel op een land-per-land basis, gezien de specifieke situatie van de verschillende lidstaten. Pragmatiek en concrete acties op het terrein moeten hier voorop staan.

2. WERK SAMEN MET EUROPA EEN AFWEGINGSKADER UIT WANNEER BELEIDSDOELSTELLINGEN BOTSEN

Het operationaliseren van de uitzonderingsmogelijkheden kan zorgen voor broodnodige, case-by-case soelaas op korte termijn, maar aan de andere kant kan het ook leiden tot (opnieuw) rechtsonzekerheid gezien er geen instantie is aangewezen die oordeelt over een (definitie van) hoger openbaar belang.

Om dit op lange termijn te doen slagen moeten alle onduidelijkheden en vragen weggenomen worden door duidelijke richtlijnen uit te vaardigen op basis van een overkoepelende visie die geen ruimte laat voor interpretatie. Daarom pleiten we voor regionale industriële strategieën die zijn toegesneden op concrete uitdagingen en capaciteiten van de specifieke regio. Het is van cruciaal belang dat one-size-fits-all-beleid wordt vermeden dat

“We pleiten voor regionale industriële strategieën die zijn toegesneden op concrete uitdagingen en capaciteiten van de specifieke regio.”

niet kan worden ondersteund. Alle Europese lidstaten staan voor vraagstukken om de energietransitie, het koolstofvrij maken van de industrie, economische ontwikkeling, biodiversiteit en de klimaatsverandering met elkaar te verzoenen. Een op maat gemaakte aanpak, met voldoende flexibiliteit om keuzes te maken voor specifieke prioriteiten binnen nationale contexten is daarom cruciaal. De botsende doelstellingen komen steeds meer aan de oppervlakte, en kunnen dat op termijn nog veel meer doen als men hier niet op ingrijpt.

De Europese Unie werkt immers ook aan wetgeving – de natuurherstelwet – waarbij de milieuwetgeving (en meer specifiek de Habitat- en Vogelrichtlijn) nog verder worden verstrengd. Daardoor kunnen Vlaanderen en Nederland helemaal op slot gaan, met alle gevolgen van dien voor de duurzame transitie. Juridische procedures

leggen deze wrijvingen pijnlijk bloot en doen investeringen vastlopen. Europa moet zich daar ten volle bewust van zijn. We verwachten dan ook van Europa dat ze een geïntegreerde visie opmaakt waarbij rekening gehouden wordt met economische, klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen, inclusief een helder afwegingskader als dwingende Europese doelstellingen toch met elkaar zouden conflicteren.

De dialoog hierover moet in eigen land en met de Europese Commissie volop worden aangegaan en dit in tandem met andere Europese partners – zoals bijvoorbeeld Nederland, waar een zeer gelijkaardige problematiek speelt als in Vlaanderen. We merken dat het debat op Europees niveau veel minder woedt in andere hoofdsteden omdat de problematiek daar ook veel minder speelt. Hiervoor moeten dus zeker oplossingen gevonden worden, want dit is belangrijk als we de infrastructuur willen bouwen die nodig is voor de duurzame transitie. Het geeft ons immers een serieus competitief nadeel als we dit niet aanpakken. Daarenboven is hier geen extra financiering voor nodig; het gaat louter om technische hervormingen.

«

Aanbevelingen

Vlaanderen

- » Operationaliseer op korte termijn het beginsel dat koolstofarme energie- en industriële transitieprojecten van doorslaggevend openbaar belang zijn binnen de genoemde richtlijnen.
- » Ga de dialoog aan in eigen land en met de Europese Commissie. Trek op met lidstaten die een gelijkaardige problematiek kennen om een vuist te maken op Europees niveau.

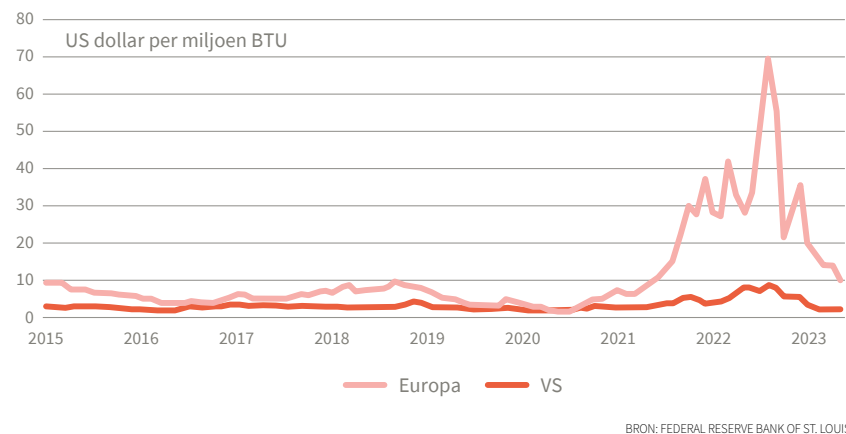
Europa

- » Werk naar een Europees afwegingskader binnen een industriële, regionale strategie en vind een oplossing voor de botsing tussen milieu- en klimaatdoelstellingen en -verplichtingen.

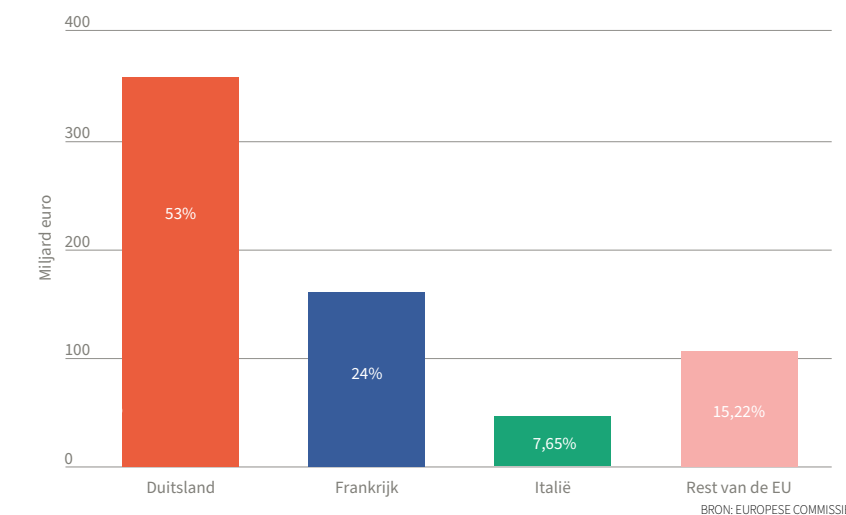
Los van de geplande investeringsprogramma's in andere landen die investeringen in en het gebruik van duurzame technologieën stimuleren én goedkoper maken, zitten we in Europa nog met een tweede nadeel in vergelijking met onze globale concurrenten: de energieprijzen. Sinds het conflict in Oekraïne verliep de prijszetting op de Europese energiemarkt zeer turbulent door het wegvallen van Russisch gas en het invoeren van duurdere LNG. Hoewel de situatie in 2023 een stuk beter lijkt in vergelijking met 2022, zitten we nog steeds met structureel hogere prijzen in Europa. Dat vormt een handicap.

2. Energie: focus op infrastructuur, betaalbaarheid en bevoorradingszekerheid

Figuur 4: **Serieuze energiekostenhandicap voor Europese bedrijven**

Figuur 5: **Ongelijk speelveld door uitgekeerde staatssteun**

Het opgelopen concurrentienadeel stelt zich des te meer voor de energie-intensieve industrie van ons land. Hieronder kijken we naar twee opties om hier stappen in te zetten. Ten eerste inzetten op het mitigeren van het ongelijk speelveld op het vlak van energie in Europa en onze buurlanden. Ten tweede wordt gekeken naar de lange termijn en de nood voor de infrastructuur van de toekomst.

Het ongelijk speelveld in Europa aanpakken

Een verdere kwalijke evolutie is dat het level playing field niet enkel verstoord is buiten Europa, maar zich ook steeds meer begint te manifesteren intra-Europees. Dit door verschillende, niet gecoördineerde nationale steunmaatregelen doorheen de EU die de eigen industrie bevoordelen. Een eerste voorbeeld hiervan is de steun die werd geoormd onder het tijdelijk staatssteunkader Oekraïne om bedrijven te beschermen tegen de stijgende gas- en elektriciteitsprijzen. Figuur 5 toont duidelijk aan dat Duitsland en Frankrijk – de grootste lidstaten en dus met de grootste budgettaire mogelijkheden – het leeuwendeel van de geoormdte steun voor hun rekening namen, bijna 80% van de totale middelen.

Dat heeft een grote impact gehad op de Vlaamse economie. Waar de Franse en Duitse ondersteuningsregimes vanaf april 2022 meteen werden ingevoerd, duurde het in Vlaanderen tot eind 2022 eer er steun mogelijk was. Bovendien waren de Vlaamse steunvoorwaarden strenger en het steunniveau lager dan wat Europa toeliet. De steun was bijgevolg minder verregaand dan de steun in onze twee grootste buurlanden, zeker voor de energie-intensieve industrie. Het ongelijk speelveld speelde dus ook pertinent binnen de rest van Europa.

Deze problematiek is zeker nog niet ten einde. Zo speelt Duitsland met het idee om goedkope elektriciteit

“Een gegarandeerde energiebevoorrading tegen concurrentiële prijzen vormt de hoeksteen van elk ambitieus industriebeleid. Voor een succesvol klimaatbeleid hebben we nood aan een technologie-neutrale energiemix, zonder wettelijke taboes op kernenergie.”

Ann Wurman, essenscia Vlaanderen

te voorzien voor de eigen industrie. Daarvoor wordt gekeken naar verschillende langetermijninstrumenten zoals ‘contracts for difference’, maar belangrijker wordt op korte termijn een ‘overbruggingsstroomtarief’ voorzien tot 2030. Dit tarief zal gericht zijn op de energie-intensieve industrie en bepaalde specifieke transformatieve sectoren (zoals batterijen). Het mechanisme zal gekoppeld worden aan de spotprijzen voor elektriciteit. Als de groothandelsprijzen hoger zijn dan 6 cent per kilowattuur, wordt voorzien in een compensatie voor bedrijven voor het verschil tussen 6 cent en wat werkelijk werd betaald. Het intermediaire stroomtarief zal naar verwachting tot 30 miljard euro kosten. Eenzelfde verhaal in Frankrijk. De Franse regering heeft al ettelijke miljarden uitgegeven om bedrijven en industrie te beschermen tegen de energieprijsschokken, een systeem dat bekend staat als

‘bouclier tarifaire’ en al van kracht is sinds vorig jaar. Concreet wordt de stijging van de gas- en elektriciteitskosten beperkt tot 15%. Deze maatregelen zijn nog steeds van kracht tot eind 2023.

Hoewel het elke lidstaat natuurlijk vrij staat om de eigen keuzes te maken, is het essentieel dat de Europese Commissie hier controleert in welke mate dit compatibel is met de eigen regels. Dergelijke initiatieven van grote lidstaten met immense bedragen, zorgen ervoor dat de Vlaamse industrie onmogelijk competitief kan zijn met de eigen buurlanden.

Ook in België kunnen hierin stappen worden gezet. Zowel het huidige federaal als het Vlaams regeerakkoord hebben de invoering van een energienorm uitgewerkt om op die manier energiekosthandicaps weg te werken. Deze energienorm maakt deel uit van

een gezond en competitief energiebeleid. In Vlaanderen is dit in principe ondertussen decretaal ingeschreven. Omdat er ook op het federaal niveau veel kosten in de energiefactuur worden ingeschoven, is het belangrijk dat de energienorm even goed op dit niveau zo spoedig mogelijk wettelijk wordt verankerd. Maar wetgeving is niet voldoende, er is dringend nood aan een concrete uitvoering van die energienorm. Zeker als we kijken naar de evoluties van de energiekost in de buurlanden, moet die dringend met hen in lijn worden gebracht.

Infrastructuur van de toekomst

De maatregelen hierboven gelden vooral op korte termijn. Op lange termijn moet gekeken worden naar de technologieën en energiedragers en daar is ook infrastructuur voor nodig. Om die reden pleiten we voor de volgende investeringen:

1. IMPORT EN BESCHIKBAARHEID VAN KOOLSTOFARME WATERSTOF

Vlaanderen is vandaag een cruciale speler binnen de Europese Unie wat betreft de bevoorradingszekerheid inzake aardgas. Gelet op de

klimaatdoelen zal aardgas als energiedrager en grondstof in de industrie tegen 2050 geleidelijk aan, minstens deels, vervangen worden door koolstofarme waterstof. Door het relatief beperkt potentieel aan hernieuwbare energie in onze regio, de (toekomstige) grote noden aan waterstof in de industrie en de Europese doelstellingen ter zake, zullen het gebruik van 'blauwe waterstof' (koolstofarme waterstof op basis van aardgas met koolstofopvang) en import van koolstofarme en hernieuwbare waterstof een belangrijk element zijn in de bevoorradingszekerheid. Alle vormen van koolstofarme waterstof hebben hun verdiensten en zijn complementair. Een technologie-neutraal beleid kan het aanbod en de uitrol van koolstofarme waterstof stimuleren. Omwille van de verschillende (technologische) uitdagingen en de relatief hoge transportkosten lijkt het opportuun om onze centrale rol in de bevoorradingszekerheid van deze energiedragers te bestendigen en/of versterken. De uitbouw van een gezamenlijke en goed geconnecteerde infrastructuur voor waterstof zal een efficiënt gebruik van nieuwe productie- en importfaciliteiten toelaten.

2. CO₂-INFRASTRUCTUUR

Door de aanwezigheid van een sterke industrie in clusters zoals Port of Antwerp-Bruges en North Sea Port en de verschillende projecten inzake Carbon Capture and Storage die op stapel staan, heeft Vlaanderen alle belang bij het uitbouwen van een gezamenlijke en performante CO₂-infrastructuur. Denk hierbij bijvoorbeeld aan Kairos@C, dat in Antwerpen de eerste en grootste grensoverschrijdende waardeketen voor koolstofafvang en -opslag (CCS) wil creëren voor het afvangen, vloeibaar maken, verschepen en permanent opslaan van CO₂. Op die manier zou de uitstoot

het komende decennium met 14,2 miljoen ton verminderen. Om dit verder te stimuleren is het aangewezen om de verschillende investeringen op elkaar af te stemmen, zodoende het noodzakelijke netwerk op de meest kosten-efficiënte wijze te realiseren, alsook de benodigde pijpleidingen-infrastructuur in de ARA-regio (havengebied Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen) te voorzien.

3. KOOLSTOFARME ELEKTRICITEIT

Gelet op de hoge nood aan extra elektriciteit en de ambitieuze Europese doelen wat betreft emissiereducties voor de elektriciteitssector en het aandeel hernieuwbare energie tegen 2030, zal een slimme energiemix nodig zijn. Dat is noodzakelijk om tot competitieve elektriciteit te komen, wat een basisvoorwaarde is voor het behoud van onze industrie. Het regulerend kader moet leiden tot voldoende beschikbare, betrouwbare, duurzame en competitieve energie en moet gebaseerd zijn op technologie-neutraliteit. Dit impliceert dus ook kernenergie en alle vormen van koolstofarme waterstof. Hiervoor is een wetsherziening nodig die de keuze voor alle koolstofarme technologieën, ook nucleaire, mogelijk maakt voor Vlaanderen.

«

Aanbevelingen

België en Vlaanderen

- » Houd de ontwikkelingen in andere lidstaten in de gaten en implementeer de energienorm, zodat onze kostenhandicap met de buurlanden niet de pan uit swingt.
- » Garandeer een pragmatische energiemix, waarbij voldoende beschikbare en betrouwbare, duurzame en competitieve energie is – wat een basisvoorwaarde is voor het behoud van onze industrie. Dit vereist een duurzame energiemix die technologie-neutraal is en dus ook kernenergie en alle vormen van koolstofarme waterstof mogelijk maakt.
- » Investeer in de infrastructuur van CO₂- en energiedragers
- » Maak een strategische visie over import en beschikbaarheid van energie.

Europa

- » Garandeer met de Europese Commissie een level playing field binnen Europa op het vlak van energie.

Om de overgang naar een koolstofneutrale economie te ondersteunen, zullen aanzienlijke extra investeringen nodig zijn. Enkel met regulering zal de race niet gelopen worden. De Europese Commissie schatte de behoefte aan extra publieke en private investeringen in de EU op ongeveer 520 miljard euro per jaar in de periode 2021-30. Industrieel beleid en de daarbij horende financiering is in Europa altijd een zaak van zowel de lidstaten als de EU zelf, een situatie die ook zorgt voor spanningen tussen lidstaten onderling. In dit hoofdstuk gaan we in op de mogelijkheden en noodzaken binnen beide.

3. Financiering voor de transitie en innovatie

Het is ook belangrijk voldoende aandacht te besteden aan de manier waarop de financiering zal gebeuren. Zoniet kan dat ons een zware handicap opleveren. Zoals eerder vermeld ondersteunt de VS de ontwikkeling van haar industrie door de financiële vuurkracht uit de Inflation Reduction Act. Dit pakket van maar liefst 393,7

miljard euro is niet alleen een krachtig instrument, het bevat ook een simpele investeringsprikkels doordat het werkt op basis van belastingvoordelen voor bedrijven. In de EU wordt daarentegen gewerkt met een combinatie van koolstofbeprijzing en administratief zware subsidieprocedures. Dit zorgt ervoor dat de business case minder duidelijk

“Voor de industrie is het essentieel dat er een gelijk Europees speelveld wordt afgedwongen en dat er zowel Europese als Vlaamse financieringsmechanismen worden ontwikkeld die haar ondersteunen in de digitale en groene transitie.”

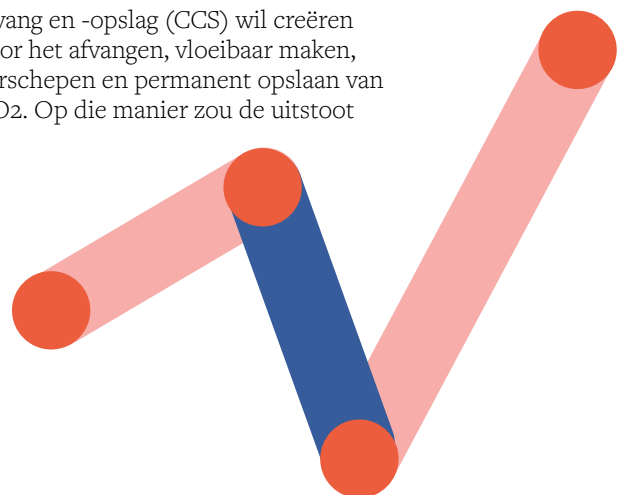
Jolyce Demely, Agoria Vlaanderen

is en bedrijven sneller worden aange-trokken door de simpele procedures in de VS.

Nationale steun via de staatssteunregels: focus op innovatie en transitie industrie

De eerste mogelijkheid in financiering bestaat uit nationale financiering, strak gereguleerd door de EU via de staatssteunregels. Die regels zijn de afgelopen jaren sterk versoepeld. Een eerste aanpassing was ten gevolge van het conflict in Oekraïne, waar het voornamelijk diende om bedrijven te ondersteunen door de fel gestegen energieprijzen. In het kader van de industriële duurzaamheidsrace, werd het kader verder aangepast en uitgebreid. Naast de bestaande steunmogelijkheden is nu bijvoorbeeld ook bijkomende staatssteun mogelijk voor de uitrol en productie van hernieuwbare energietechnologieën.

Deze versoepelingen houden echter grote risico's in voor de fragmentatie van de interne markt, gezien de budgettaire marge tussen lidstaten serieus verschilt. In het hoofdstuk over energie zagen we al hoe het tijdelijk staatssteunkader op het vlak van ondersteuning van de eigen nationale industrie heeft gezorgd voor een fragmentatie van de Europese interne markt en het verlies van een gelijk speelveld, wat rampzalig is voor een open regio als Vlaanderen. »

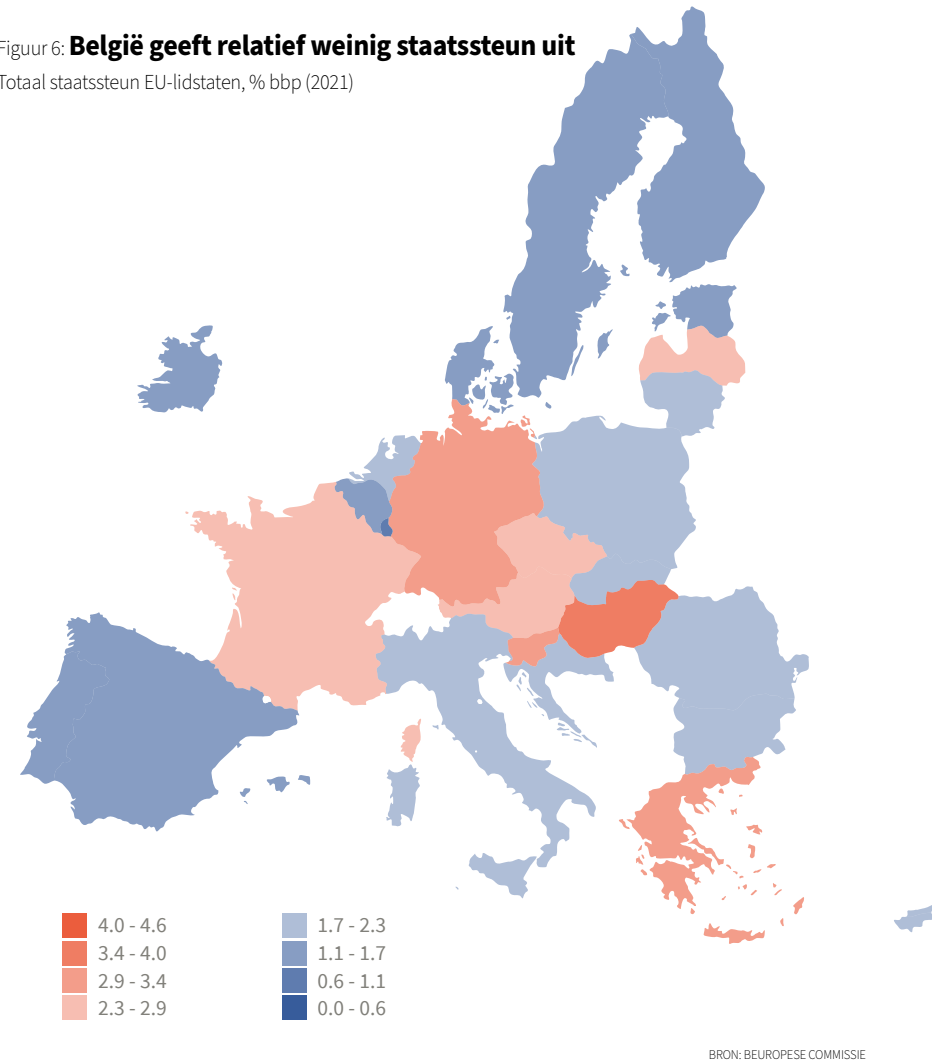
Een eerste oplossing wordt aangereikt in een paper van de Europese denktank Bruegel² over hoe staatssteun op zich wordt bekeken. Op dit moment keurt de Europese Commissie staatssteunaanvragen goed op basis van een zogenaamde ‘negatieve coördinatie’, waarbij lidstaten op eigen initiatief en op basis van eigen belangen extra steun mogen geven nadat hiervoor een dossier is ingediend bij Europa. Deze redenering zou omgedraaid moeten worden zodat staatssteun ook uitgekeerd kan worden op basis van een ‘positieve coördinatie’. Dit kan eruit bestaan dat lidstaten gezamenlijk optreden, doordat bijvoorbeeld grensoverschrijdende transitieprojecten worden gesteund en de Europese gedachte – en dus de integriteit van de interne markt – veel meer wordt ontwikkeld. Op dat vlak zijn er heel wat mogelijkheden, denk bijvoorbeeld aan gezamenlijke infrastructuurprojecten voor energie.

Maar deze ommekeer zal een project van lange adem zijn, en het is nu dat investeringen nodig zijn. Als we dan kijken naar figuur 6, zien we dat België in vergelijking met zijn buurlanden veel voorzichtiger is in totale staatssteunuitgaven als relatief aandeel van het bbp.

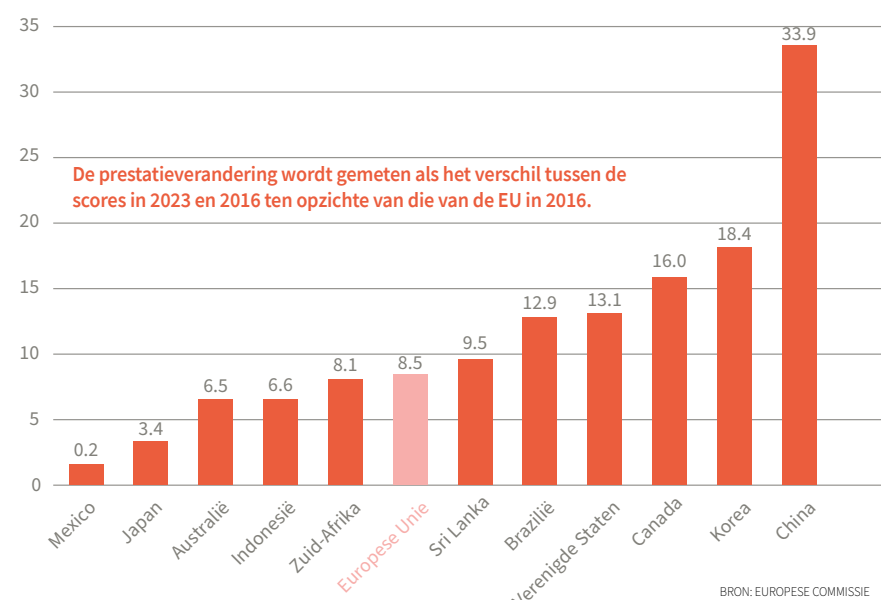
De industriële transitie vergt enorme investeringen en bijkomende ondersteuning vanuit de overheid is dan ook noodzakelijk. Hoewel staatssteun allesbehalve de geprefereerde piste is, moeten we die wel maximaal benutten voor zover het toegelaten is door Europa en erover waken dat er geen ongelijk speelveld ontstaat. Anders verliezen we twee keer. Het is om die reden noodzakelijk dat Vlaanderen bijkomende steun voorziet. We zien hiervoor twee pistes:

- De valorisatie van innovatie stimuleren
- Een transitie-instrument voor de industrie uitwerken

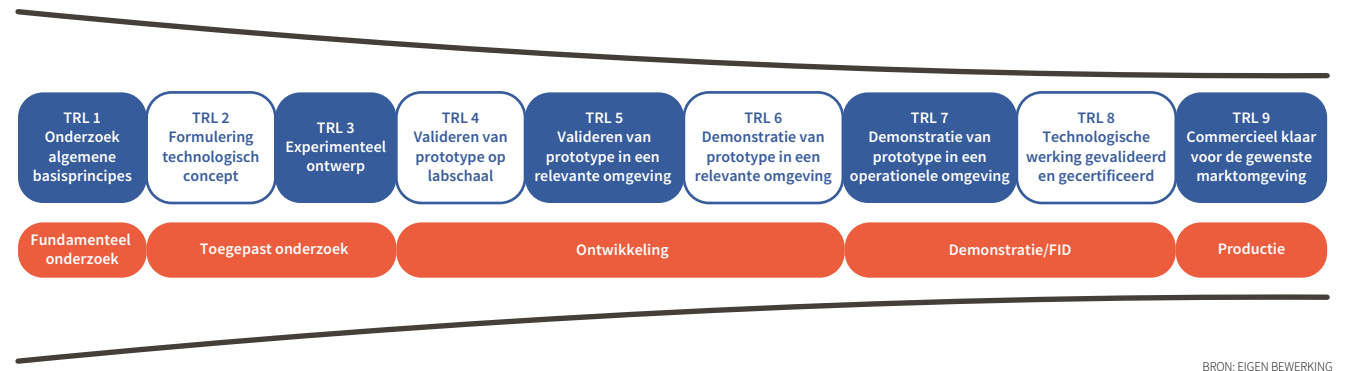
Figuur 6: **België geeft relatief weinig staatssteun uit**
Totaal staatssteun EU-lidstaten, % bbp (2021)

Figuur 7: **Europa kan beter op het vlak van innovatie**
Prestatieverandering tussen 2016 en 2023

Figuur 8: **In Vlaanderen stukt de innovatiekoker bij valorisatie**

VALORISATIE VAN INNOVATIE STIMULEREN

Wanneer we onze inspanningen inzake innovatie, onderzoek en ontwikkeling vergelijken met onze globale concurrenten, merken we dat we tegen een investeringstekort aanlopen.

Uit figuur 7 blijkt dat vooral China massaal aan het innoveren is geslagen en de Europese Unie zich in de middenmoot bevindt. Het is des te belangrijk om te blijven investeren in bijvoorbeeld de cleantechsector en de daaraan gelieerde waardeketens. Een mooi voorbeeld is Zwitserland, waar deze sector 4,5% van het Zwitserse bbp vertegenwoordigt en zorgt voor een tewerkstelling van 211.000 voltijdse equivalenten³. Dit geeft aan dat deze boot absoluut niet gemist mag worden.

Door jarenlange inspanningen uit het verleden heeft de Europese Unie al hoogtechnologische concurrentievoordelen kunnen uitbouwen. Denk bijvoorbeeld aan de voorsprong op het vlak van windtechnologie.

Innovatie en competitiviteit gaan dus duidelijk hand in hand. Daarbij moet het niet zozeer gaan over de prijs alleen, maar wel over betrouwbaarheid, performantie en de prijs/kwaliteit over de volledige levenscyclus.

Om die redenen heeft het dus duidelijk zin om te investeren in innovatie. In Vlaanderen moeten vooral de

correcte ‘technology readiness levels’ (zie figuur 8) ondersteund worden. De Net Zero Industry Act (NZIA) wil immers vooral de valorisatie van innovatie in Europa en Vlaanderen volop steunen. Op dit moment worden immers wel veel zaken ontwikkeld in Europa, maar vinden die niet altijd even gemakkelijk hun weg naar de reële economie. De NZIA legt de focus op steun voor ontwikkeling en uitrol van nieuwe technologieën, de hogere TRL-niveaus dus, en ook de uitrol van de productie.

Dit is zeker een goede zaak en daar is ook nood aan, willen we de innovatie die in Europa wordt uitgevonden, hier ook valoriseren. Jammer is wel dat de steunmogelijkheden enkel voorzien zijn voor een beperkt aantal technologieën, waardoor de scope te beperkt is. Er moet daarenboven niet enkel steun komen voor de ontwikkeling van deze specifieke technologieën, maar voor heel hun waardeketen. Bijkomend probleem om specifieke technologieën te selecteren is dat op die manier de nieuwste innovaties in andere en toekomstige klimaatneutrale technologieën helemaal gemist worden. Dit is nefast voor de langetermijncompetitiviteit en -productiviteit van onze economie.

Ook Vlaanderen kan hier stappen zetten. Grote innovatieprojecten bij industriële bedrijven – vooral die in de latere fases van het innovatietraject

(op hogere TRL-niveaus) – hebben het vaak moeilijker om steun te krijgen. Niettemin is dit cruciaal om investeringen van buitenlandse beslissingscentra aan te trekken voor broodnodige investeringen in de twin transitie en om de valorisatie van onderzoek en ontwikkeling in Vlaanderen en Europa te laten gebeuren. De aanwezigheid van een dergelijke onderneming kan indirect onze Vlaamse productiviteit verhogen, doordat ze ook de productiviteit van verwante ondernemingen (bijvoorbeeld toeleveranciers) verhoogt. Cijfers tonen aan dat een onderneming die rechtstreeks levert aan een multinational een productiviteitsniveau heeft dat gemiddeld 28% onder dat van een multinational ligt. Die kloof loopt op tot 44% voor ondernemingen die geen linken hebben met multinationals.

We merken hier ook een duidelijk verschil met onze buurlanden waar investeringen in hogere TRL's wel worden goedgekeurd onder de staatssteunregels – waardoor we hier tegen een competitief nadeel lopen in vergelijking met onze buurlanden – zoals eerder ook al op globaal niveau werd aangetoond. De eerste stappen hierin worden genomen. Dit juichen we sterk toe en dat moet dus ook worden bestendigd in toekomstig beleid. »

2. https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp_attachments/Bruegel_Blueprint_31_Complete_151220.pdf
3. <https://swisscleantechreport.ch/>

EEN TRANSITIE-INSTRUMENT VOOR DE INDUSTRIE UITWERKEN

De industrie in Vlaanderen staat voor een heuse transitie. Om koolstofneutraliteit te bereiken, zijn doortastende ingrepen nodig in de manier waarop industriële processen aangestuurd worden en stroom- en warmtevragen ingevuld worden. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, zowel als grondstof als energiebron, moet drastisch dalen en plaats maken voor elektrificatie en de inzet van duurzame moleculen.

Het is een vaststelling dat zowel op het Vlaamse als Europese niveau betrekkelijk veel financieringsinstrumenten bestaan om de hoge investeringsuitgaven die met de transitie gepaard gaan, enigszins te verzachten. Echter zijn dergelijke CAPEX-subsidies vaak niet genoeg om een sluitend verdienmodel te creëren voor investeringsprojecten in hernieuwbare energie of decarbonisatieprojecten omwille van de hogere exploitatiekosten.

“Onze buurlanden bekijken volop hoe overheden bedrijven kunnen ondersteunen in de specifieke meerkosten die eigen zijn aan de exploitatie van ingrijpende transitieprojecten.”

Onze buurlanden bekijken volop hoe overheden bedrijven kunnen ondersteunen in de specifieke meerkosten die eigen zijn aan de exploitatie van ingrijpende transitieprojecten. Duitsland zal op korte termijn ‘klimaatbeschermingsovereenkomsten’ invoeren om de energie-intensieve industrie (deels) te compenseren voor de meerkost van een klimaatvriendelijke installatie tegenover een conventionele installatie. In Nederland heeft men al enkele jaren het SDE++ instrument waarbij voor verschillende technieken de onrendabele top van projecten wordt gesubsidieerd. Het programma krijgt

specifiek uitbreiding met afnamesteun voor groene waterstof.

Ook in Vlaanderen is er nood aan dergelijke exploitatiesteun of operationele steun (OPEX). Er zijn een tweetal belangrijke vormen van OPEX-steun te onderscheiden: ‘contracts for difference’ en een ‘fixed premium’.

Contracts for difference zijn in essentie contracten tussen de overheid en een private partij waarin de toegekende ondersteuning gedurende de duur van het project zal aangepast worden aan de prijsevolutie van bepaalde parameters die het verschil in kostprijs tussen low carbon en conventionele producten bepalen. Bij een fixed premium is de steun vastgelegd in de vorm van een vast bedrag gedurende de hele duur van het contract.

Voormelde OPEX kost is afhankelijk van het verschil in kostprijs van het product bij conventionele productie technologieën en nieuwe technologieën. Dit verschil wordt bepaald door allerlei markt gerelateerde parameters (zoals elektriciteitsprijs, aardgasprijs, CO₂-prijs, ...) waarbij ook de internationale context in rekening gebracht moet worden. Deze bedrijven opereren immers vaak internationaal en moeten ook daar competitief blijven.

Het is belangrijk dat een transitie-instrument productspecifieke noden erkent en voldoende flexibiliteit inbouwt. Voor producten waar er internationale parameters beschikbaar zijn, kan gedacht worden aan contracts for difference, terwijl voor producten waar deze niet beschikbaar zijn, een fixed premium overwogen kan worden. Een ‘competitive bidding scheme’ (een veilingsysteem), waarbij projecten gerangschikt worden op basis van de benodigde OPEX steun, is de aangewezen manier om de selectie te maken tussen de projecten. Waar dat niet kan, is maatwerk aan de orde.

Essentieel bij de implementatie van een transitie-instrument is een correcte bepaling van de begunstigde doelgroep, van de technologieën die ondersteund worden en het

correctiebedrag in geval van CfD. Vlaanderen kan niet achterblijven met de implementatie van dergelijk instrument, inclusief de oormerking van voldoende budget voor een lange periode om de industriële transitie mee mogelijk te maken.

Europese steun: aandachtspunten voor nieuwe én bestaande fondsen

Zoals hierboven gesteld is er een groot risico op het verstoren van het gelijk speelveld en een intra-Europese subsidierace wanneer met nationale fondsen massaal de eigen industrie wordt gestimuleerd. Om die reden kan Europese financiering ook hier een belangrijke rol spelen. In wat volgt gaan we dieper in op de aandachtspunten voor zowel nieuwe als bestaande Europese financieringsinstrumenten.

NIEUWE EUROPESE INSTRUMENTEN

Een oplossing kan erin bestaan om Europese industriële subsidies te voorzien zodat alle lidstaten in de voordelen delen. De Europese Commissie had aanvankelijk een

Soevereiniteitsfonds voorgesteld, dat het antwoord van de EU had moeten zijn op het toenemende industriebeleid op internationaal niveau, zoals de IRA. Dit fonds is uiteindelijk verveld tot STEP: ‘Strategic Technologies For Europe Platform’. Het STEP zal bestaande EU-instrumenten versterken en als hefboom fungeren om snel financiële steun in te zetten ten behoeve van bedrijfsinvesteringen, voornamelijk in klimaattechnologie, biotechnologie en deep tech.

Hoewel het de moeite loont om Europese fondsen te combineren, blijkt dit toch een teleurstellend instrument te zijn en louter een eerste stap. Het bedrag is zeer beperkt en kan in geen geval vergeleken worden met de IRA in de Verenigde Staten.

Aangezien er geen politieke wil voor is en er volgend jaar EU-verkiezingen zijn, zal er niet snel een substantieel nieuwe Europese oplossing komen. Daarom wordt het industriebeleid voorlopig vooral aangestuurd door de nationale overheden via staatssteun, met alle negatieve gevolgen van dien en een ongelijk speelveld binnen Europa tot gevolg.

“Binnenkort starten de discussies over de Europese meerjarenbegroting, wat een uitstekende kans biedt om hier aanpassingen te vragen voor een toekomstgerichter en innovatiever budget.”

Dit weerspiegelt een veel dieperliggend probleem. Het huidige EU-systeem blijft fundamenteel onbekwaam voor een coherent industrieel beleid, iets wat grondig moet aangepakt worden in een nieuwe beleidsperiode. Dit door een sterkere financieringsarchitectuur op poten te zetten, waar meerdere mogelijkheden zijn.

Zo kunnen op Europees niveau stimulanzen worden voorzien voor die sectoren (zowel producenten als gebruikers) en technologieën die inzetten op de duurzame transitie maar op dit moment niet rendabel zijn, zoals bijvoorbeeld koolstofopvang- en opslag.

Dit idee kan zelfs nog – als een tweede mogelijke piste – een stap verder

worden genomen in het licht van een meer positieve coördinatie. De Europese Unie zou bijvoorbeeld als mogelijkheid binnen de Important Projects of Common European Interest een stuk van de financiering van kleinere lidstaten op zich kunnen nemen, zodat ze niet botsen op de grenzen van hun eigen budgetten en weggeconcentreerd worden door grotere lidstaten binnen allianties van Europese lidstaten.

Een laatste en derde mogelijkheid bestaat erin om te focussen op nog niet bestaande, disruptieve en toekomstgerichte innovatieve groene

technologieën, waarbij een first-mover advantage op lange termijn kan zorgen voor belangrijke comparatieve voordelen.

Een belangrijk ander aspect in deze gaat niet enkel over de budgetten, maar ook over de manier waarop de steun wordt uitgereikt. Zoals in figuur 9 wordt geïllustreerd, vormt dit de grootste klachtenpost van bedrijven.

De Europese fondsen zijn zeer belangrijk, maar vaak ook extreem bureaucratisch – zowel in de aanvraagprocedure als in de auditvereisten achteraf. Europese bedrijfsleiders merken op dat de toegang tot de EU-programma's moeizaam, tijdrovend en weinig bekend zijn. Dit staat in contrast met de eenvoud van de federale belastingvoordelen in het kader van de Inflation Reduction Act. Om dit met een voorbeeld concreet te maken: bij de toekenning van een subsidie speelt de startdatum een cruciale rol. Een subsidie moet altijd worden aangevraagd voordat de investeringen zijn aangevat (eerste factuurdatum), een voorwaarde die door Europa is opgelegd. Maar innovaties kan je niet altijd in mooi afgebakende projecten gieten met een exacte begindatum, het is een evolutief proces. De zeer rigide toepassing van die regel van startdatum vormt dikwijls een struikelblok. Dit toont duidelijk aan waarom dit simpeler moet kunnen, afgestemd op de bedrijfslogica op het terrein.

Ook bij het ondersteunen van de aanvraagprocedures bij Europese subsidies kunnen stappen worden gezet. Hoewel de dienstverlening op het vlak van informatieverstrekking van de zogenaamde nationale contactpunten (NCP's) in ons land uitstekend is,

kunnen er zeker stappen worden gezet om bedrijven proactiever te adviseren en het indienen van projecten op die manier nog meer te faciliteren. Ook voor innovatieve kmo's liggen hier mogelijkheden. Zelf projecten coördineren is voor kleinere bedrijven zo goed als uitgesloten omwille van de zware administratieve en organisatorische last. Zelfs wanneer er samengewerkt wordt is het kader zeer rigide en belastend, waardoor kmo's afhaken en mogelijke kleinschalige innovatie wordt gefnuikt.

De nationale contactpunten of tussenpersonen zoals financieringsinstanties moeten dus nog meer inzetten op de bekendheid van Europese fondsen en meer en meer fungeren als begeleider en niet louter als toezichhouder. Daarbij moet ook worden ingezet op diepgaandere kennis van dergelijke projecten, wat op dit moment soms ontbreekt.

«

Aanbevelingen

Nationale financiering via staatssteun

- » Vermijd een (verdere) verstoring van de interne markt door de versoepeling van de staatssteunregels.
- » Pleit voor positieve coördinatie op staatssteunvlak, in plaats van negatieve coördinatie om zo fragmentatie van de interne markt te vermijden.
- » Maar Vlaanderen moet nu ook wel haar budget verhogen om het level playing field te garanderen, dit door:
 - » Op Vlaams niveau, hogere TRL-projecten goedkeuren zoals ook gebeurt in andere lidstaten, door mogelijkheden binnen de Europese staatssteunregels volop te benutten.
 - » Werk een transitie instrument uit om de Vlaamse industrie te ondersteunen, die een level playing field garandeert in ondersteuning voor de transitie met de buurlanden.

Europese ondersteuning

- » Europees brede financieringsmechanismen hebben de voorkeur gezien er dan geen verstoring is van het gelijk speelveld en een subsidiewedloop tussen lidstaten wordt vermeden.
- » Maak een analyse en heroverweging van het huidige instrumentarium binnen de Europese budgetonderhandelingen en ga voor een maximale optimalisatie en synergie tussen de verschillende instrumenten. Ook nieuwe instrumenten moeten mogelijk zijn.
- » Ga naar simpelere aanvraagprocedures voor Europese fondsen en maak de zoektocht naar deze financiering eenvoudiger.
- » Laat bevoegde instanties en nationale contactpunten fungeren als begeleider, niet louter als toezichhouder.

Figuur 9: **Europese struikelblokken voor bedrijven**

Administratieve complexiteit

Snel veranderend beleid en wetgeving

Belastingtarieven

Restrictieve arbeidswetgeving

Inadequate infrastructuur

BRON: EUROPESE COMMISSIE

De echte economische aantrekkingskracht van de Europese Unie is de interne markt, een meerwaarde die voor de Vlaamse economie nauwelijks onderschat kan worden. Door het uniformiseren van regels is het makkelijker om buiten de eigen landsgrenzen op te schalen en op die manier een markt van 500 miljoen inwoners te kunnen bereiken.

4. Ondernemen in de interne markt

Een studie van het Nederlandse Planbureau rekende uit dat de voordelen van de EU het grootst zijn voor België en Vlaanderen, met een handelswinst op lange termijn van 4,4% van het bbp.

Maar na 30 jaar zit er sleet op de machine. Dat moeten we koste wat het kost recht trekken. Wanneer de interne markt niet naar behoren functioneert, is het ook moeilijker voor nieuwe bedrijven om op te schalen – iets wat makkelijker gebeurt in de veel homogener Amerikaanse en Chinese markten. Deze versnippering zorgt voor een onderbenutting van de Europese markt en dus een onderbenutting van ons economisch en

innovatief potentieel, terwijl enkel een echt sterke interne markt kan concurreren met de andere wereldspelers. Gefragmenteerde nationale acties hebben veel minder kans op slagen en verlopen ongecoördineerd.

Jammer genoeg is er ook binnen de nieuwe voorstellen van de Europese Commissie, zoals de Net Zero Industry Act, te weinig oog voor die interne markt. Sterker nog, het maakt geen gebruik van de Europese schaal, gezien de aanpak vooral op lidstaatniveau is gebaseerd zonder stimulansen voor Europese samenwerking. Om dit debat verder te voeren, schuiven we drie pistes naar voren.

“Versterk de Europese interne markt want verhoogd protectionisme en versnipperde regulering tussen lidstaten doet de Europese markt stikken.”

Karla Basselier, Fedustria

1. Verdiepen van de interne markt

Na 30 jaar werken aan de interne markt, staat het thema veel te laag op de politieke agenda. Daarnaast is de interne markt ook onderhevig aan grote veranderingen, voornamelijk gelinkt aan digitale diensten, technologieën en bijgevolg versnippering op regulerend vlak. Dit heeft ervoor gezorgd dat de harmonisering van regelgeving de laatste jaren flink is afgenomen. Om die reden is de eerste aanbeveling dat de interne markt weer helemaal bovenaan de agenda moet worden geplaatst. Het is ook een van de grootste realisaties van de EU voor België en Vlaanderen zoals figuur 10 toont.

De voordelen zijn legio, zeker op het vlak van de digitale transitie maar evengoed op het vlak van de wat oudere stokpaardjes zoals dienstenliberalisering, energie, kapitaal en arbeidsmigratie.

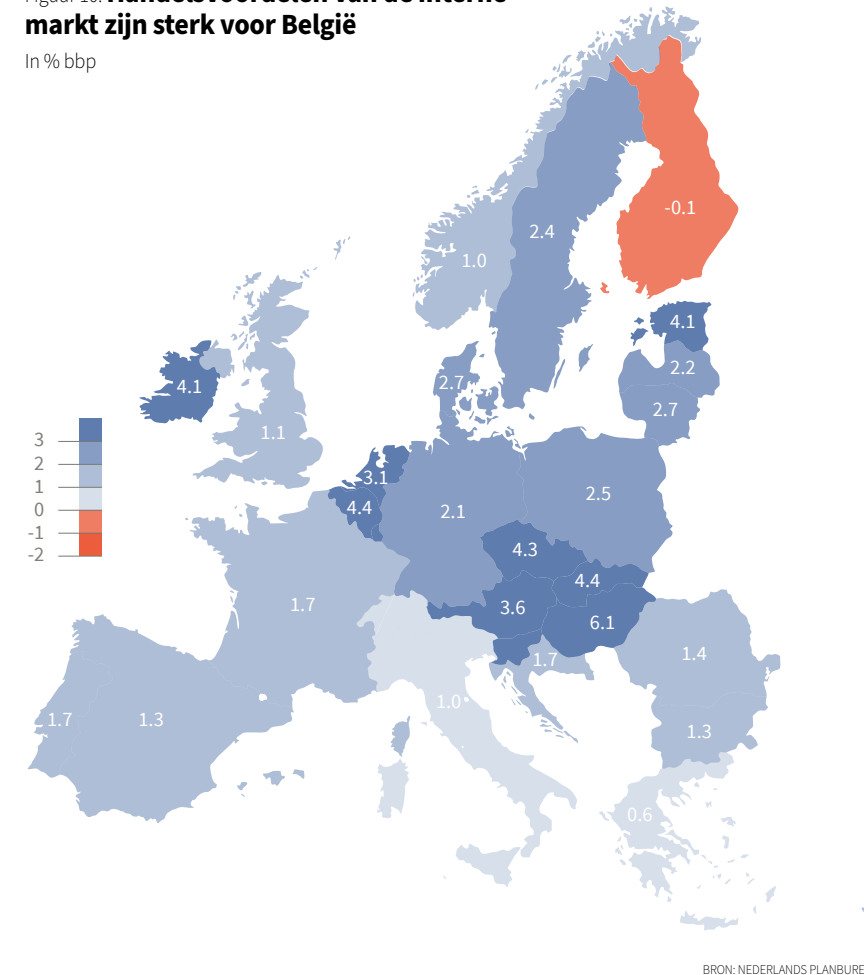
2. Handhaven van de interne markt

Verbreiden en verdiepen op Europees niveau heeft natuurlijk geen zin, wanneer bij de omzetting van regels de nationale lidstaten en regio's daar een eigen laag regulering op leggen. Europese wetgeving evolueert steeds meer naar het principe ‘één richtlijn + 27 verschillende wetten (en interpretaties)’ dat ervoor zorgt dat het eerdere werk op Europees niveau quasi teniet wordt gedaan.

Veel Europese wetgeving vormt immers een kader waarin de finaliteit wordt gedefinieerd, maar waarbij het lidstaten vrij staat om zelf invulling te geven aan hoe ze die doelen willen bereiken. Dit leidt tot verschillende implementaties in Europa: juridische begrippen worden anders geïnterpreteerd, sanctiemogelijkheden worden anders ingevuld of worden vanuit verdoken protectionistische motieven bewust anders geïnterpreteerd. De uiteindelijke implementatie verschilt land per land – wat opnieuw handhavingskosten meebrengt voor ondernemingen.

Figuur 10: Handelsvoordelen van de interne markt zijn sterk voor België

In % bbp

BRON: NEDERLANDS PLANBUREAU

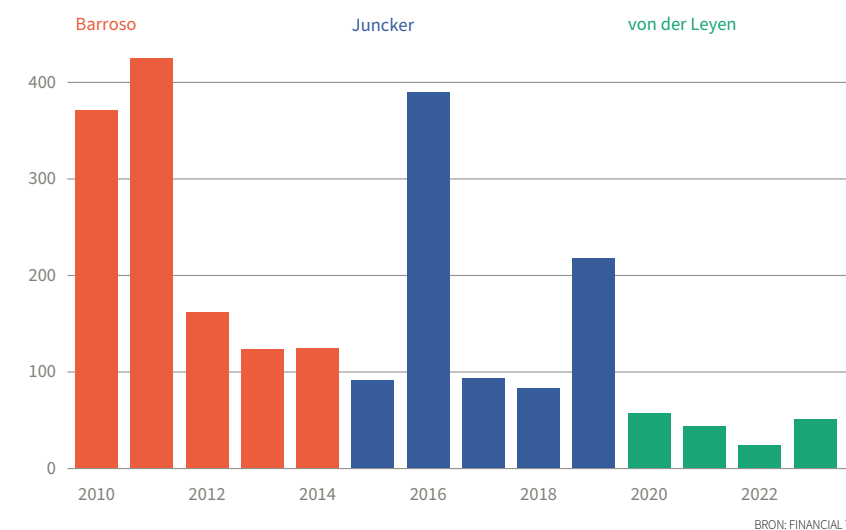
Op die manier schieten veel van de vandaag opgestelde Europese wetten hun doel voorbij en wordt het speelveld nog meer scheefgetrokken in plaats van geharmoniseerd. Dit zorgt voor rechtsonzekerheid en daarom ook minder economische winsten voor zowel bedrijven als consumenten.

Ten slotte zouden – wanneer een Europese norm bestaat – bijkomende nationale technische eisen, normen of bijkomende testen zonder toegevoegde meerwaarde, moeten worden afgebouwd. Deze problematiek speelt heviger in Vlaanderen (het zogenaamde ‘gold-plating’-effect), gezien Vlaanderen zeer rigide en zonder weinig flexibiliteit Europese regelgeving interpreteert maar ook omdat net die harmonisering van vitaal belang is voor de Vlaamse ondernemer.

Om die reden moet opnieuw het Europese niveau een sterker coördinerende rol op zich nemen, maar misschien ook sterker uit de hoek durven en kunnen komen, iets wat de laatste jaren helemaal is afgenomen, ook op Europees niveau. Onderzoek van de Financial Times toont dat de handhaving van de interne markt onder de huidige Commissie aanzienlijk is afgenomen.

Figuur 11: Gebrek aan handhaving verzwakt Europese interne markt

Aantal inbreukprocedures opgestart door de Europese Commissie.

BRON: FINANCIAL TIMES

Als deze regels minder worden gehandhaafd en nageleefd, leidt dit tot verschillende normering die intra-Europese handel net belemmeren en onze Europese binnenmarkt minder aantrekkelijk maken. Europa moet hier opnieuw een nieuwe focus van maken. Een idee kan zijn om de ‘Single Market Taskforce’, dat sinds 2020 bestaat en de uniformiteit van Europese wetgeving moet garanderen, politiek te versterken. Analoog met de functie van de Trade Enforcement Officer kan een ‘Single Market Enforcement Officer’ een methodologie ontwikkelen voor een eenheidsmarkttoetsing. Ons land kan hierin vooroplopen door zelf een dergelijke dienst uit te werken wanneer Vlaamse en federale materie wordt geïmplementeerd zonder nieuwe barrières op te stellen in vergelijking met de buurlanden.

3. Regeldruk vormt steeds meer een belangrijk aandachtspunt

Een derde aspect met betrekking tot regels in de interne markt, gaat over ruimte creëren voor bedrijven om te kunnen ondernemen. In een recente enquête van de Europese werkgeverskoepel Business Europe⁴ kwam naar voren dat naast energieprijzen, het regelgevend kader nieuwe investeringen belemmerden. Hoewel deze regels vaak elk afzonderlijk hun merites hebben, zorgt het cumulatief en overlappend effect voor een regelgevingslawaai. Business Europe gaf hier een aantal voorbeelden:

- » De duurzaamheidsrapportering die al in 2024 van start gaat en waarbij bedrijven moeten voldoen aan gedetailleerde rapportageverplichtingen op het vlak van milieu, sociaal en governance.
- » De lopende onderhandelingen over de voorgestelde richtlijn inzake Corporate Sustainability Due Diligence, waarbij bedrijven doorheen hun volledige waardeketen zullen moeten kunnen aantonen dat er geen nadelige gevolgen voor mensenrechten en milieu in de eigen activiteiten van de onderneming, haar dochterondernemingen en hun waardeketens vast te stellen zijn.
- » De Commissie heeft in de revisie van de richtlijn industriële emissies nieuwe rapportageverplichtingen ingevoerd voor individuele industriële vestigingen. Hierdoor worden niet alleen de rapportageverplichtingen aanzienlijk uitgebreid, maar ontstaan ook belangrijke overlappings met andere EU-wetgeving.
- » De huidige tekst van het instrument inzake buitenlandse subsidies dreigt bedrijven buitensporige rapportageverplichtingen op te leggen en de Europese Commissie te overstelpen met irrelevante informatie.
- » In het kader van het handhavingsinstrument voor de interne markt

zullen bedrijven ook worden verplicht toezicht te houden op leveringsketens van goederen en diensten van strategisch belang.

We wensen geen afbreuk te doen aan de voorstellen en wat ze willen beogen, maar willen enkel argumenten dat het verbeteren en aanzwengelen van bedrijfsinvesteringen een holistische aanpak vereist. Hierbij moet niet enkel worden gekeken naar de effecten van individuele regelgevingen, maar moet ook het cumulatieve resultaat in acht genomen worden. Hierbij is het noodzakelijk dat er goede effectbeoordelingen komen, waarbij altijd een toetsing en controle op de concurrentiepositie voorop staat. Ook pleiten we voor een moratorium en legislatieve pauze op nieuwe regelgeving.

De voorstellen die de Europese Commissie zelf naar voren schoof, zoals een 'competitiveness check' en een reductie van 25% van de rapportageverplichtingen steunen we om die reden volop. Meer nog: de competitiviteitscheck moet een essentieel onderdeel worden van de EU-besluitvorming en moet worden toegepast op elk beleids- en wetgevingsproces van de EU, met inbegrip van wetgevingsinitiatieven, secundaire wetgeving, fiscale maatregelen, strategieën en programma's, alsmede internationale overeenkomsten.

Om toegevoegde waarde te bieden moet de toetsing van het concurrentievermogen gericht zijn op het kwantificeren van de cumulatieve lasten: dus kijken naar de bredere gevolgen van elk potentieel nieuw initiatief en rekening houden met bestaande en hangende wetgeving voor een bepaalde sector of segment van de economie. Een voorbeeld kan genomen worden aan het werk dat in Nederland gebeurt onder het nieuw nationaal programma Regeldruk. «

Aanbevelingen

Europa

- » Plaats de interne markt opnieuw bovenaan de agenda: zowel op het vlak van nieuwe ontwikkelingen zoals data en digitalisering, maar ook voor oude aandachtspunten zoals diensten, kapitaal en energie.
- » Handhaaf de interne markt, zodat de compliance kosten voor ondernemingen niet oplopen. Dit kan door in te zetten op sterkere handhaving op Europees niveau, via een Single Market Enforcement Officer.
- » Creëer ruimte om te ondernemen door de regeldruk aan te pakken, voornamelijk door impactbeoordelingen uit te voeren op het cumulatief effect van verschillende rapportageverplichtingen.
- » Ga volop voor de Europese doelstelling van 25% reductie van diezelfde rapportageverplichtingen, zonder daar opnieuw een nieuwe nationale laag regelgeving bij te leggen.
- » De Europese competitiviteitscheck moet een essentieel deel worden van de EU-besluitvorming en moet worden toegepast op elk beleids- en wetgevingsproces

4. <https://www.businesseurope.eu/publications/call-action-boost-competitiveness-and-create-regulatory-breathing-space>

Wil Europa en haar industrie een bepalende rol blijven spelen, moeten ook handelsakkoorden naar voren geschoven worden. Die nemen niet alleen handelsbelemmeringen weg, ze zijn ook cruciaal voor de aanvoer van kritieke grondstoffen die nodig zijn voor de groene transitie.

5. Internationale samenwerking en partnerschappen

Vrijhandelsovereenkomsten kunnen de handel tussen landen bevorderen door het verminderen of afschaffen van tarieven, quota en andere handelsbelemmeringen, waardoor het voor bedrijven gemakkelijker en goedkoper wordt om goederen en diensten over de grenzen heen te verhandelen. Dit zorgt voor economische groei, jobcreatie, lagere prijzen en in die zin voor een competitiever economisch weefsel. Een mooi voorbeeld is het CETA-akkoord. Een evaluatienota van de Europese Commissie toont aan dat het akkoord een duidelijk positief effect had op de export en werkgelegenheid, waarvan ook kmo's konden profiteren. Als we inzoomen op België, zien we een toename van de handel met Canada van 61,8% tussen 2017 en 2021, waar het Europees gemiddelde op 25,7% ligt.

Daarnaast zijn vrijhandelsakkoorden ook cruciaal voor de duurzame transitie. Ten eerste zijn partners noodzakelijk voor een voldoende aanvoer van kritieke grondstoffen die onmisbaar zijn om de duurzame omslag te maken. De vraag naar deze grondstoffen is al groot en zal naar verwachting blijven groeien. Daarnaast speelt ook een geopolitieke reden, gezien de EU voor verschillende kritische grondstoffen vaak voor meer dan 90% afhankelijk is van één enkel land. Een wapen dat nu al wordt ingezet in China door de exportbeperkingen van Gallium en Germanium. Door in te zetten op partnerschappen en vrijhandelsakkoorden, kan de EU de toegang tot deze grondstoffen waarborgen en diversifiëren.

Handelsakkoorden kunnen ook ingezet worden om afspraken te maken op het vlak van duurzaamheid en mensenrechten waarbij de hele internationale gemeenschap wint. Het recent afgesloten vrijhandelsakkoord met Nieuw-Zeeland, illustreert dat.

Toch zitten er in de Net Zero Industry Act, als antwoord op de Inflation Reduction Act, heel wat doelstellingen die neigen naar protectionisme en die de Europese markt afschermen. Om – terecht – te vermijden afhandeljk

te zijn van één specifiek land, worden er hoge doelstellingen gezet voor de productie van technologieën binnen Europa. Hiervoor wordt een 'one size fits all' 40% benchmark opgelegd. Het doel van deze benchmark is om tegen 2030 in totaal ten minste 40% van de jaarlijkse inzetbehoeften voor strategische klimaattechnologieën die in de EU worden geproduceerd, te bereiken. Dat cijfer roept toch enkele vragen op: het is niet duidelijk welke methode werd gebruikt om het te berekenen en er is ook geen impact assessment gebeurd over de daaruit voortvloeiende kosten voor de consument en over de milieueffecten. De slinger mag dus niet verder doorslaan waarbij imports substitutie op grote schaal vermeden wordt, zeker niet van andere, betrouwbare handelspartners. Dit zal ervoor zorgen dat de duurzame transitie net duurder en trager zal verlopen, in plaats van goedkoper en sneller dankzij internationale handel.

Om de redenen zoals hierboven geschetst, moeten Vlaanderen en »

“Het zijn de successen op diverse exportmarkten die ervoor zorgen dat de Vlaamse industrie blijft investeren en jobs creëren.”

Nadia Lapage, Fevia Vlaanderen

Figuur 12: **Handelsakkoorden geratificeerd door Vlaanderen, maar niet door de andere parlementen**

België op Europees niveau actief aan de vrijhandelskar trekken en inzetten op het onderhandelen en afsluiten van nieuwe handelsakkoorden, zoals bijvoorbeeld de onderhandelingen met Australië, Mercosur, Chili en Indonesië. Daarbij moet er voldoende aandacht gaan naar de offensieve en defensieve belangen van onze industrie.

Daarnaast moeten we ook intern-Belgisch ons huiswerk maken, door de acht hangende handels-, partnerschaps- en investeringsbeschermingsakkoorden te ratificeren. Zoals figuur 12 aantoont maakt vooral Vlaanderen hier werk van, en blijven andere landdelen achter. Hier moet vaart worden achter gezet, zeker in het licht van het ratificeren van andere handelsakkoorden die eraan zitten te komen.

Het gaat natuurlijk niet louter om de vrijhandelsakkoorden op zich, economische openheid betekent ook actief de dialoog aangaan. Zo blijft het noodzakelijk om een constructieve en wederzijds versterkende handelsrelatie met de Verenigde Staten na te jagen, bijvoorbeeld binnen het werk van de Trade en Technology Council. Maar ook met landen die politiek verder staan van onze normen en waarden, moeten de lijnen openblijven. Wat voorop moet staan is dat de relaties

betrouwbaar en afdwingbaar zijn en dat laatste is mogelijk met het uitgebreide arsenaal aan defensieve handelsinstrumenten – denk bijvoorbeeld aan de verordening buitenlandse subsidies of het antidwang-instrument die de Europese Unie de laatste jaren heeft uitgewerkt. Hier zien we drie grote werkpunten:

- » De interne markt moet ook tegenover derde landen intact worden gehouden. Naast interne handhaving, is er dus ook nood aan externe handhaving zodat de producten die we importeren effectief ook volledig conform de Europese regelgeving zijn.
- » Ook wat betreft douane moeten we erover waken dat importgoederen die op basis van preferentiële tarieven worden ingevoerd, effectief ook dat preferentiële tarief verdienen.
- » Alle defensieve handelsinstrumenten die de afgelopen periode zijn goedgekeurd moeten correct en geïntegreerd – in dialoog met het bedrijfsleven

Aanbevelingen

België en Vlaanderen

- » Trek op Europees niveau opnieuw de kaart van vrijhandel, door in te zetten op het afsluiten van nieuwe handelsakkoorden.
- » Ratificeer de acht hangende handels-, partnerschaps- en investeringsbeschermingsakkoorden op intra-Belgisch niveau.

België, Vlaanderen en Europa

- » Blijf naast vrijhandelsakkoorden ook inzetten op andere partnerschappen en een actieve dialoog, ook met landen die politiek verder van ons systeem staan.
- » Ga in dialoog met het bedrijfsleven over de uitrol van de defensieve toolbox van de Europese Unie, zodat ingevoerde goederen wel degelijk aan alle van toepassing zijnde Europese wetgeving voldoen en de interne markt wordt beschermd.
- » Zet in op handelsbescherming voor exporterende sectoren.

– geïmplementeerd worden. Daarbij moet de competitiviteit zowel binnen als buiten Europa voorop staan, met oog voor exporterende sectoren. «

Wat hiervoor werd geschetst, zijn de ingrediënten voor een sterk, Vlaams-Europees industrieel beleid. Er is dus geen silver bullet, maar er is wel nood aan een combinatie van verschillende beleidslijnen met een sterke coördinatie en holistische governance in het beleid.

6. Industrieel beleid: adequate governance noodzakelijk

Industrieel beleid vergt een holistische governance

Gezien het grote aantal beleidsdomeinen, het uitgebreide (steun) instrumentarium en de vele projecten, moet er zeker op Europees niveau worden nagedacht over hoe de verschillende deeltjes van het radarwerk maximaal in elkaar kunnen draaien. De Europese Commissie moet meer waken over het geheel van de maatregelen om te vermijden dat de interne markt verzandt in een opbod van nationale kampioenen. Daarnaast pleiten we ook voor het creëren

van een overkoepelende Europese Commissaris voor de Industrie die de beleidslijnen tussen alle diensten van de Europese Commissie meer met elkaar verzoent en er een coherent geheel van maakt in plaats van de huidige silowerking.

Ook in België en Vlaanderen is een betere beleidscoördinatie een noodzaak. We pleiten op Vlaams niveau voor een minister van Economie en Industrie met een sterk coördinerende rol. Hij moet werken vanuit een holistische langetermijnvisie voor de Vlaamse

industrie, met oog voor alle sectoren. Deze langetermijnvisie moet vertrekken van de troeven van Vlaanderen, waarin echte keuzes gemaakt worden voor de lange termijn.

Het realiseren van de industriële energie- en klimaattransitie ten slotte zal de inzet vergen van alle spelers binnen de samenleving: overheden, bedrijven (de betrokken sectoren, toeleveringsbedrijven en dienstverleners), kennisinstellingen, niet-gouvernementele organisaties, inwoners, ... Hiervoor werd in de schoot van de Vlaamse regering een samenwerking opgesteld onder de vlag van 'De Klimaat sprong'. We pleiten ervoor om dit samenwerkingsverband optimaal te benutten en om op die manier te kunnen werken aan een langetermijnbeleid tot 2050.

Aanwezigheid op het Europese toneel

Een coherent industrieel beleid vergt ook een sterke aanwezigheid op het Europese toneel. Hiervoor zien we drie concrete actiepunten, die zeker ook in het licht van het opkomende Europees voorzitterschap van België en Vlaanderen een essentiële rol moeten spelen. »

“We pleiten voor een Europese Commissaris voor de Industrie die de beleidslijnen tussen alle diensten van de Europese Commissie met elkaar verzoent in plaats van de huidige silowerking.”

Ten eerste moet Vlaanderen proactiever zijn belangen verdedigen. De EU is een instrument van de lidstaten en dus ook van de regio's. Een van de leidende principes binnen de Europese constellatie is het concept van het subsidiariteitsbeginsel, waarbij de Europese Unie alleen optreedt wanneer dat doeltreffender is dan een maatregel op landelijk, provinciaal of gemeentelijk niveau. Dit beginsel impliceert echter niet dat we enkel passief moeten reageren op wat er uit de EU-bubbel komt. We moeten onze subsidiariteit meer in eigen handen nemen en onze eigen agenda met betrekking tot bepaalde zaken durven doorduwen op Europees niveau. We hebben genoeg internationale troeven – onze havens, logistieke ligging en als innovatievoorloper – om hier Europees de agenda mee te bepalen. Er kan een voorbeeld genomen worden aan andere, sterke regio's uit de Europese Unie die heel gericht en met een sterke vertegenwoordiging in Brussel beleidslijnen doorduwen op Europees niveau.

Ten tweede moet Vlaanderen zijn eigen belangen daadkrachtiger bewaken op het Europees toneel, wat een arena is waar 27 lidstaten elk proberen het

deken zo veel mogelijk naar zich toe te trekken. Op dit moment is er echter geen sprake van een daadkrachtig, Europees Belgisch beleid. De intern-Belgische besluitvorming gebeurt stroef en is historisch achterhaald, waarbij de belangen van de regio's nog steeds worden verdedigd op basis van de bevoegdheidsverdeling en het samenwerkingsakkoord dat dateert uit 1994. Er zijn ondertussen al twee extra staatsvormingen de revue gepasseerd, waarbij telkens bevoegdheden naar de deelstaten zijn overgeheveld. Om die reden is er dringend nood aan een herziening die ervoor zorgt dat elk beleidsniveau zich op een correcte manier kan verdedigen. Om onze geloofwaardigheid op Europees niveau niet te verliezen moet dat uitmonden in een coherente beleidsvisie. Maar ook buiten de procedures van een nieuw samenwerkingsakkoord moet nagedacht worden over hoe de verschillende administratieve beleidsniveaus optimaal met elkaar kunnen samenwerken op Europees niveau om de besluitvorming slagkrachtiger te maken.

Wanneer we samen beter met één stem kunnen spreken op Europees niveau, zal het ook makkelijker zijn partners te vinden voor onze standpunten. Voor veel zaken – de energietransitie, het bouwen van grensoverschrijdende infrastructuur tot het coördineren van fiscaliteit – hangen we af van de landen rondom ons. Ook België en Vlaanderen moeten meer inzetten op dergelijke samenwerkingen, zodat de stem van de Vlaamse ondernemer luider klinkt op het Europees toneel. «

Aanbevelingen

België en Vlaanderen

- » Ook in Vlaanderen moet dit gecoördineerder worden opgenomen. We pleiten voor een Vlaams minister voor Economie en Industrie en het gebruik van de 'Klimaatsprong' als overlegorgaan tussen industrie en overheid.
- » Neem de Europese subsidiariteit in eigen handen en behandel de initiatieven van Europa niet louter reactief, maar ook proactief.
- » Bewerkstellig een herziening van het samenwerkingsakkoord uit 1994, aangepast aan de bevoegdheidsverdeling anno 2023.
- » Werk als regio en land nog meer aan Europese allianties met gelijkgestemde partners om ook op die manier meer te wegen op het Europees toneel.

Europa

- » Beschouw een duidelijk industrieel beleid als een combinatie van beleidslijnen, waar sterke governance noodzakelijk voor is. Dit zowel op Europees niveau, waar een overkoepelende Commissaris voor de Industrie het beleid tussen alle DG's coördineert.

Industrieel beleid staat opnieuw bovenaan de agenda van de Europese Unie en zal dat ook nog een tijd blijven doen. Met de recente initiatieven is een eerste horde genomen, maar uit deze Voka Paper blijkt duidelijk dat er meer nodig is. Er is actie nodig voor de sectoren die nu over het hoofd worden gezien, er moet op termijn een sterk incentiverende financiering komen die bedrijven doet beslissen om hier hun duurzame investeringen te laten plaatsvinden. Wat nu op tafel ligt, kan hoogstens een tussenstap zijn.

Conclusie

De Europese Unie moet in de nieuwe beleidsperiode die eraan komt fundamenteel nadenken over hoe industriebeleid gestroomlijnd kan worden tussen en met de lidstaten, met een geloofwaardig beleidskader dat versnippering van middelen en programma's tegengaat en (lidstatelijke) oversubsidiëring vermijdt.

Industrieel beleid is absoluut noodzakelijk in het huidig tijdsgewricht. Daarbij mogen we de Europese sterktes niet uit het oog verliezen: de economische aantrekkelijkheid van de

interne markt en ons inherent, open Europees karakter. De huidige staat van de wereldeconomie lijkt minder en minder gebaseerd op een systeem van gedeelde normen en waarden die zich kristalliseren in regels waaraan iedereen zich in de geo-economische arena aan houdt. Het denken lijkt zich nu eerder te oriënteren op een zero-sum perspectief – wat in eerste instantie ook tot positieve resultaten kan (lijken te) leiden. Het tegendeel is echter waar: het zorgt voor minder innovatie over de grenzen heen, suboptimale samenwerkingen en verhoogde politieke onveiligheid – allemaal factoren die duurzame economische groei afremmen.

Dit is des te meer het geval voor Vlaanderen, waar we als kleine, exportgerichte en open regio niets te winnen hebben met een wereld die zich meer en meer terugplooit binnen de eigen grenzen, normatieve kaders en politieke overtuigingen. De afgelopen decennia kenden we heel wat economische groei, dus laat ons die in ieder geval ook niet wegslijten. Geïntegreerd, verstandig en open industrieel beleid: ja. Industrieel nationalisme? Allesbehalve.

“De Europese Unie moet in de nieuwe beleidsperiode die eraan komt fundamenteel nadenken over hoe industriebeleid gestroomlijnd kan worden tussen en met de lidstaten.”

The background features a large green area on the left and bottom, a blue curved shape in the center, and an orange triangular shape on the top right.

Naar een competitief en duurzaam industriebeleid

**Voor een slagkrachtige
Vlaamse en Europese industrie**

Maarten Libeer